

SECTION 2. PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEMS IN EDUCATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-455-9-5>

FORMATION OF PROFESSIONAL SUCCESS AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PROBLEM

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ ФАХІВЦЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Meshko H. M.

Professor, Head of the Department of Pedagogy and Education Management Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University Ternopil, Ukraine

Мешко Г. М.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка м. Тернопіль, Україна

Meshko O. I.

Associate Professor at the Department of Psychology Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University Ternopil, Ukraine

Мешко О. І.

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка м. Тернопіль, Україна

Сучасне суспільство потребує компетентного, конкурентоспроможного й успішного фахівця, здатного до професійного саморозвитку, адаптації до швидких змін життя і продуктивної професійної діяльності. Успішний фахівець реалізує власні професійні спроможності на найвищому рівні, йому притаманне особистісно-ціннісне ставлення до успішності як стратегії власної професійної діяльності.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до трактування сутності і змісту поняття «професійна успішність», визначення умов її становлення та розвитку. Найбільш цілісно

проблема професійної успішності майбутнього вчителя представлена у дослідженні Т. Скорик [4]. Дослідниця визначає професійну успішність як соціально-філософське явище і як психолого-педагогічний феномен, трактує це поняття як процес і результат професійної діяльності, що характеризується стійкою спрямованістю на професійний саморозвиток та професійні досягнення, цілепокладанням та ціледосягненням, має позитивну зовнішню та внутрішню оцінку [4].

У контексті нашого дослідження важливими є синергетичний та акмеологічний підходи. У вимірах синергетичного підходу професійну успішність майбутнього фахівця визначено як систему, яка «саморозвивається відповідно до особистісної траєкторії для досягнення самоефективності» [3, с. 39]. Становлення і розвиток професійної успішності передбачає чотири «ес»: самопізнання, саморозкриття, самовдосконалення та самоактуалізацію фахівця. Реалізація акмеологічного підходу потребує окреслення шляхів професійного зростання для досягнення вершин професіоналізму, орієнтацію на сталість професійної успішності упродовж усього професійного життя і діяльності, формування акмесинергетичної професійної позиції майбутніх фахівців.

Акмесинергетичну професійну позицію трактуємо як «сформовану систему ціннісно-смислових орієнтацій, самомотивацію на постійне особистісно-професійне зростання, максимальну мобілізацію особистісних і нервово-психічних ресурсів, високі досягнення у професійній діяльності, постійну потребу у творчій самоактуалізації та самореалізації» [1, с. 115]. Акмесинергетична позиція формується у процесі цілеспрямованого переорієнтування поглядів, переконань, мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій фахівців, стимулювання розвитку властивостей їх суб'єктності.

У координатах нового, х'ютагогічного, підходу (С. Хейс, С. Кеньйон) професійна успішність трактується як самоефективність професійної діяльності, що визначається індивідуально обґрунтованими засобами формальної, інформальної та неформальної освіти. Х'ютагогічний підхід визнає необхідність гнучкого навчання, де консультант (реальний чи віртуальний) тільки пропонує необхідні ресурси, а той, хто навчається, конструює реальний процес особистого навчання [2]. Домінантою є самостійне навчання, самоосвіта, саморозвиток фахівця, який здійснюється через усвідомлене включення в освіту. Тому для нашого дослідження особливий інтерес становлять акмеологічні технології та акмеологічний вплив на фахівців, що передбачає допомогу в здійсненні прогресивного розвитку їх особис-

тості, розвиток внутрішнього потенціалу і підвищення рівня професіоналізму.

Основне завдання акмеологічних технологій полягає у: формуванні і закріпленні у свідомості фахівця необхідності в самопізнанні, саморозкритті, саморозвитку і самореалізації, самоактуалізації особистісного і професійного «Я» за допомогою спеціальних прийомів і технік; сприянні у розвитку стійкої здатності до самостійного вибору вектору/стратегії професійного розвитку; фокусуванні на найвищих професійних досягненнях.

Сприяє досягненню професійної успішності технологія коучингу, яка передбачає педагогічний супровід, створення оптимальних умов для максимального розкриття потенціалу фахівця, виявлення ще нереалізованих його ресурсів, розвиток прагнення до самозмін, що є одним з важливих елементів професійного саморозвитку.

У науковій літературі представлені технології розвитку професійної успішності майбутніх учителів (технологія розвитку соціального інтелекту, технологія розвитку емоційного інтелекту, технологія розвитку soft skills, технологія успішної діяльності, технологія «Створення ситуації успіху», арт-технології, технологія колективно-творчого навчання та ін.). Соціальний та емоційний інтелект фахівця при цьому визначаються як основа професійної успішності, увага зосереджується на оволодінні моделями поведінки та формуванні якостей успішної особистості.

Технологія сприяння досягненню професійної успішності, яку ми пропонуємо, поєднує впливи акмеологічних та коучингових технологій, має психолого-акмеологічний характер. Ця інтегративна технологія орієнтована на те, щоб фахівець усвідомлював потребу бути успішним та конкурентоспроможним на ринку праці, був вмотивованим до розвитку професійних компетентностей, сфокусованим на безперервний професійний саморозвиток, здатним цілеспрямовано регулювати свій професійний розвиток.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у з'ясуванні чинників і визначенні шляхів формування професійної успішності майбутніх менеджерів освіти на етапі навчання у закладі вищої освіти.

Література:

1. Meshko H., Meshko O. Formation of Acmesynergetic Position of Future Heads of General Secondary Education Institutions. *Eastern European Conference of Management and Economics (EECME 2020): Workshop on Social Research: Proceedings of the 2nd International*

Scientific Conference (May 29, 2020, Ljubljana, Slovenia). Ljubljana: Ljubljana School of Business, 2020. P. 115–116.

2. Нікулочкіна О. В. Х'ютагогіка як учіння про самоосвіту: сучасні інформаційно-комунікаційні технології супроводу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 41. С. 231–236.

3. Скорик Т. В. Методологічні підходи до вивчення питання професійної успішності майбутнього вчителя. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2020. Вип. 11(167). С. 37–41.

4. Скорик Т. В. Розвиток професійної успішності майбутніх учителів у закладах вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2020. 314 с.